

2005-2009 YILLARI ARASINDA VAN AİLE MAHKEMESİ'NDE GÖRÜLEN BOŞANMA DAVALARINDA KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGULARININ İNCELENMESİ

A study on cases involving violence against women among divorce suits tried in the family court of Van province between 2005-2009

Muhammet CAN¹, Tuğrul ERBAYDAR², Tamer EDİRNE³, Sabahat ÖLÇER⁴

Can M, Erbaydar T, Edirne T, Ölçer S. 2005-2009 yılları arasında Van aile mahkemesi'nde görülen boşanma davalarında kadına yönelik şiddet olgularının incelenmesi. Adli Tıp Bülteni 2010;15(1):21-26

ÖZET

Kadına yönelik şiddet kadınların fiziksel, duygusal sağlıkları ve sosyal statüleri üzerindeki olumsuz etkileri ile önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu gibi adli ve insan hakları ile ilgili boyutları ile de bir adli tıp sorunudur. Bu çalışmada, Van ilinde 2005- 2009 döneminde boşanma davalarında eş şiddeti olgularının saptanması ve özelliklerinin tanımlanması amaçlanmıştır.

Van Aile Mahkemesi'nde 2005-2009 döneminde sonuçlanmış boşanma davalarını incelemek üzere mahkeme arşivindeki dava dosyaları ve dava kayıt defterlerindeki bilgiler taranarak, içeriğinde şiddet unsurunun yer aldığı 193 dosya incelenmiş ve boşanma davalarından koruma kararı ile sonuçlananlar tespit edilmiştir. 193 dosya içinde, kadınların ortalama yaşı 31,39 ($\pm 8,46$), ailenin çocuk sayısı 2,07 ($\pm 1,82$), resmi nikahlı olarak evlilik süresi 9,27 yıl ($\pm 8,36$ yıl) olarak tespit edildi. Şiddet unsuru yer alan dosyalarda adli / tıbbi raporların bulunma oranının ortalama %19,2 olduğu, tüm boşanma dosyalarında 4320 sayılı yasa gereği koruma kararı alınma oranının ise her yıl düzenli olarak arttığı ve ortalama %15,5 olduğu saptandı.

Boşanma davalarında ve her türlü aile içi şiddet olgusunda mahkeme kayıtlarının ve tıbbi raporlama işlemlerinin standardize edilmesi gereklidir. 4320 sayılı yasanın etkin kullanılması için, hakim, savcı ve avukatların bilgilendirilmelerine yönelik çalışmalar ve mahkemeler, sosyal hizmet örgütlenmesi, adli tıp birimleri ve hastane acil birimleri arasında koordinasyonun iyileştirilmesi yararlı olacaktır.

Anahtar kelimeler: Aile mahkemesi, boşanma, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet

SUMMARY

While violence against women is an important public health problem with its negative impacts over physical and emotional health of women alongside ruining their social statuses, it is also considered as a field of forensic medicine which covers the judicial and human rights aspects of the problem. In the present study, we aimed to determine cases involving violence against women committed by their husbands and identify their characteristics among divorce suits tried between 2005-2009 in Van province.

By reviewing the files and records of divorce cases in the court archive which had been finalized between 2005-2009, we found and analyzed 193 cases involving violence and determined the ones that ended with an order of protection for the abused. Among those 193 cases, mean value for age of women was 31,39 ($\pm 8,46$), number of children was 2,07 ($\pm 1,82$), and official duration of marriage was 9,27 years ($\pm 8,36$ years). As the mean rate of forensic/medical report presence in the files involving violence was 19,2%, the rate of issuing protection order in coordination with Law No. 4320 was found to increase at a steady pace each year and determined to exhibit a mean rate of 15,5%.

Court records and medical reporting procedures should be standardized for divorce suits and all cases of domestic violence. Informing and instructing judges, attorneys, and lawyers along with amelioration of the coordination among courts, social services network, forensic medicine units, and hospital

¹ Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

² Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

³ Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı

⁴ Van İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

emergency departments, should contribute in more efficient execution of Law No. 4320.

Key words: Family court, divorce, violence against women, domestic violence

GİRİŞ

İnsan hakları ve temel özgürlükler bağlamında değerlendirildiğinde kişilere yönelik her türlü ayrımcılık kabul edilemez ve bunun önüne geçilmesi gereklidir. Kadına yönelik ayrımcılık, bu bağlamda yaygınlığı, derinliği ve sonuçları açısından özel bir öneme sahiptir. Bu durum kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama erkeklerle aynı oranda katılımını engellemekte, kadının insan haklarını tehdit etmekte, özgür ve eşit yaşama şansını elinden almaktadır (1).

Kadına yönelik şiddet dünyada yaygın olarak görülen ve her ülkede karşılaşılan bir olgudur. Yapılan çalışmalar, dünyada her üç kadından en az birinin dövülmüş, cinsel ilişkiye zorlanmış ya da başka şekilde istismar edildiğini göstermektedir (2,3). Araştırmalar, 1970'lerden bu yana yaralama ve ölümlerle sonuçlanan partner şiddetiyle ilişkili olarak önemli artışlar olduğu görülmektedir (4).

Kadına yönelik eş şiddeti sadece kadının evli olduğu kişiyi değil birlikte yaşadığı veya ayrıldığı eşini kapsayan bir olgudur. Türkiye genelinde kadınların %42'si yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddet görmüştür ve bu oran Van'ın da aralarında yer aldığı Doğu Anadolu'nun orta kesimindeki illerde ortalama %51,5 düzeyindedir (5). Medeni durumu belirtilen şiddet gören olguların %84,4'ü resmi nikahlı eşinden, %6,5'i beraber yaşadığı kişiden, %5,5'i imam nikahlı eşinden ve %3,5'i de boşandığı eşinden fiziksel şiddet görmüştür (6).

Kadına yönelik şiddet kadınların fiziksel, duygusal sağlıkları ve sosyal statüleri üzerindeki olumsuz etkileri (7-11) ile önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu gibi adli ve insan hakları ile ilgili boyutları ile bir adli tıp sorunudur (12). Bu noktada hem halk sağlığı boyutuyla şiddeti önleyici ve kadını destekleyici çalışmalar yapılması; hem de şiddetin bir suç olması yönünden konuya adli boyutuyla yaklaşılması ve müdahale edilmesi gereklidir (13).

Türkiye'de 1998 yılında yürürlüğe giren ve 2007 yılında kapsamı genişletilerek güçlendirilen 4320 sayılı yasa gereği aile içinde şiddet gören kadınların kendi yaşadıkları evde koruma altına alınması ve şiddet uygulayanın evden uzaklaştırılması ilkesi uygulamaya geçirilmiş ve bu konuda Aile Mahkemeleri yetkili kılınmıştır (14).

Bu çalışmada, Van ilinde Aile Mahkemesi'nin kurulduğu 2005 yılından bu güne boşanma davalarında eş şiddeti olgularının ne ölçüde yer aldığı, bu olguların tıbbi açıdan ne ölçüde raporlandığı ve ilgili yasaların öngördüğü koruma kararlarının ne sıklıkta alındığını belirlemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Van Aile Mahkemesi'nde Mayıs 2005-Nisan 2009 yılları arasında görülen ve sonuçlanmış davaların incelenmesi için iki farklı veri kaynağından yararlanıldı. Mahkeme başkanlığından alınan izin çerçevesinde, mahkeme arşivinde yer alan dava dosyaları tek tek taranarak, içeriğinde şiddet unsurunun yer aldığı dosyalar belirlendi. Kadına yönelik şiddet olgularını saptamada, kadının mahkemede ki ifadesi, tıbbi raporu, polis tutanağı ve aile mahkemelemine bağlı çalışan sosyal hizmet uzmanları veya sosyologların bilirkişi raporları dikkate alındı. Şiddet unsuru saptanan dosyalardan kadınların demografik özellikleri ve adli ve tıbbi raporların varlığı ile ilgili veriler toplandı. Ayrıca mahkemeye yansıyan tüm davaların ve sonuçlarının kaydedildiği kayıt defterlerinde aynı döneme ait dava kayıtları taranarak tüm davalar içinde boşanma davalarının ve koruma kararı alınan davaların sayısı belirlendi.

Kayıtların incelenmesinde birisi bu araştırmanın yazarlarından adli tıp uzmanı ve ikisi sosyal hizmet uzmanı olmak üzere toplam üç kişi görev aldı. Bu kişiler hem mesleki ilkeleri gereği hem de mahkemenin koyduğu kısıtlamalara bağlı olarak verilerin gizliliği konusunda en üst düzeyde özenli davrandılar. Veri toplama sırasında dosyalarda yer alan isim, adres ve kişileri işaret etme olasılığı bulunan bilgiler hiçbir şekilde kayda geçirilmedi.

Veriler standart formlara işlenerek toplandıktan sonra bilgisayar ortamına SPSS programı yardımı ile aktarıldı ve analiz edildi. Analizde kayıtlardan elde edilen bilgilerin yıllara göre yüzde dağılımları hesaplandı ve incelendi.

BULGULAR

Mayıs 2005-Nisan 2009 yılları arasında Van Aile Mahkemesi'nde görülen 1666 dava dosyası içinde boşanma davası için başvuruların sayısı 898 (%53,9) olarak bulundu. Boşanma dava dosyaları arasında kadına yönelik şiddet unsuru bulunan dosyaların sayısı ise 193 (%21,5) olarak bulundu.

193 dosya içinde kadınların ortalama yaşı 31,39 ($\pm 8,46$), ailenin çocuk sayısı 2,07 ($\pm 1,82$), resmi nikahlı

olarak evlilik süresi 9,27 yıl ($\pm 8,36$ yıl) olarak tespit edildi. Kadınların eğitim durumları incelendiğinde, 60'ının (%31,1) hiçbir eğitiminin olmadığı, 22'sinin (%11,4) ilköğretim, 18'inin (%9,4) lise ve üniversite, 93'ünün (%48,2) ise bilinemediği saptandı. Doğum yerleri açısından kadınların 135'inin (%69,9) Van doğumlu olduğu, 181'inin (%93,8) çalışmadığı veya ev kadını olduğu saptandı (Tablo 1). Olguların 189'unda (%97,9) kadının eşi, 4'ünde (%2,1) ise diğer aile bireyleri şiddet uygulayan olarak belirtilmiştir.

Van Aile Mahkemesi'nde içeriğinde kadına yönelik şiddet unsuru taşıyan 193 dava dosyasında, şiddet gören kadınların 37'sinin (%19,2) tıbbi raporu, polis raporu veya sosyal hizmet uzmanı veya sosyolog tarafından hazırlanmış bilirkişi raporu olduğu saptandı. Olguların boşanma davaları içinde, 4320 sayılı kanun çerçevesinde 139'unun (%15,5) koruma kararı ile "tedbir, uzaklaştırma veya bakımevine yerleştirme" gibi uygulamalara bağlı koruma altına alındığı tespit edildi (Tablo 2). Tüm boşanma davaları içinde, koruma kararı alınan davaların oranının yıldan yıla düzenli olarak arttığı görüldü (Şekil 1)

TARTIŞMA

Bulgularımızda aile mahkemesinde dört yıllık dönemde toplam 1666 dava görülmüştür. Bunların yaklaşık yarısının (%53,9) boşanma davaları olduğu, boşanma davalarından 193'ünde (%21,5) ise eş veya aile içindeki diğer bireylerin uyguladığı şiddet unsurunun dava dosyasında yer aldığı görülmüştür. Bu durum şiddet unsurunun boşanma davaları içinde önemli bir yeri olduğunu ortaya koymaktadır. Ülkemizde şiddete uğrayan kadınların önemli kısmının bunu yasal süreçlere yansıtmadığı ve çeşitli araştırma sonuçlarına göre her üç veya dört kadından birinin şiddet gördüğü düşünüldüğünde, gerçekte dosyalara yansımamış olan birçok olgunun daha bulunduğu düşünülmelidir. Ancak burada saptanan 193 olgu boşanma süreci açısından şiddetin daha belirgin bir rolünün olduğu olgular olarak değerlendirilebilir.

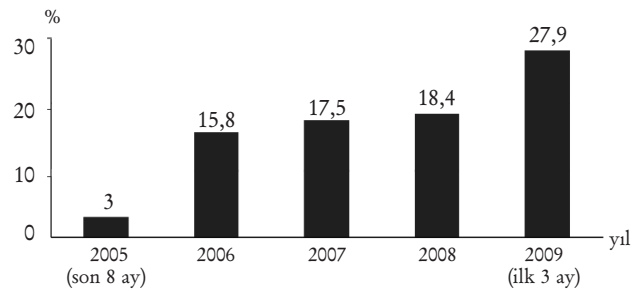
Boşanma olgusu sağlıkla ilgili, psikolojik, kültürel, ekonomik ve ailedeki çocukları da ilgilendiren boyutları olan komplike bir süreç olduğu gibi, kadına yönelik şiddetle bir arada bulunduğu daha da komplike hale gelen bir konudur (15). Yukarıda belirttiğimiz gibi, eşleri boşanmaya götürebilen sorunlar arasında şiddet önemli bir yere sahiptir. Diğer yandan şiddeti sonlandırmak üzere boşanmanın ne ölçüde çözüm olabileceği

Tablo 1. 2005 – 2009 arasında aile mahkemesinde görülen dava dosyaları arasında kadına yönelik şiddet unsuru bulunan olguların sosyodemografik özellikleri

Özellik	n	%	
Yaş	16-19	5	2,6
	20-29	85	44
	30-39	71	36,8
	40-49	24	12,4
	50 +	7	3,6
	Bilinmeyen	1	0,5
Eğitim Düzeyi	Yok	60	31,1
	İlköğretim	22	11,4
	Lise	9	4,7
	Üniversite	9	4,7
	Bilinmeyen*	93	48,2
Doğum Yeri	Van ili	135	69,9
	Van'a komşu olan iller	17	8,8
	Diğer iller	34	17,6
	Türkiye dışında**	7	3,6
Çalışma	Çalışmıyor / ev kadını	181	93,8
	Çalışıyor	12	6,2
Toplam	193	100	

* Eğitim bilgisinin kaydedilmemiş olması bazı dosyalarda okula gitmemiş olmak anlamına gelmektedir, ancak bunlar ayrırt edilemediği için 'bilinmeyen' olarak sınıflanmıştır.

** 7 olgunun 6'sı İran, 1'i Rusya doğumludur.

Şekil 1. 2005-2009 döneminde aile mahkemesine yansıyan boşanma davaları arasında 4320 sayılı kanuna göre koruma kararı altına alınan olguların oranının yıllara göre dağılımı

konusu tartışmalıdır. Boşanmanın kadın için oldukça stresli ve ruh sağlığını tehdit eden bir süreç olduğu ve eş şiddeti açısından da önemli bir risk faktörü olduğu, boşanma öncesinde şiddete uğrayan kadınların boşandıktan sonra da artan ölçüde şiddete uğrama risklerinin olduğu belirtilmektedir (15,16). Bu durum 4320 sayılı yasanın

Tablo 2. Aile mahkemesinde görülen dava dosyalarında tıbbi rapor bulunma durumunun ve 4320 sayılı kanuna göre alınan koruma kararlarının yıllara göre dağılımı

Yıl	Aile mahkemesinde görüldüğü dosyalar	Boşanma davası dosyaları	Şiddet unsuru bulunan dosyalar	Tıbbi rapor bulunan dosyalar *	Tıbbi rapor oranı (%) *	Koruma kararı bulunan dosyalar **	Koruma kararı oranı (%) **
2005 (son 8 ay)	306	164	30	0	0	5	3
2006	343	196	23	4	17,4	31	15,8
2007	385	211	39	1	2,6	37	17,5
2008	527	266	91	27	29,7	49	18,4
2009 (ilk 3 ay)	105	61	10	5	50	17	27,9
Toplam	1666	898	193	37	19,2	139	15,5

* Şiddet unsuru bulunan boşanma dosyaları içinde hesaplanmıştır.

** Tüm boşanma dosyaları içinde hesaplanmıştır.

kapsamında 2007 yılında yapılan değişiklikte sadece kadının evli olduğu eşine değil ayrılmış olduğu eşine de yaptırım uygulanabilmesi çok önemlidir.

Van ilinin toplam nüfusunun 979 bin, merkez nüfusun ise 413 bin olduğu (17) ve gerek Türkiye’de gerekse bölgemizde şiddetin oldukça sık rastlanan bir durum olduğu, yaklaşık her iki kadından birinin şiddet gördüğü düşünüldüğünde, aslında şiddet mağduru olan on binlerce kadın olduğu açıktır. Türkiye genelinde şiddete maruz kalan kadınların %92’sinin bu sebeple hiçbir resmi kuruma veya sivil kuruluşuna başvurmadıklarını bildirilmektedir; bu oran eğitim ve sosyoekonomik düzeyi düşük olduğu ölçüde daha da yükselmektedir (5). Resmi kurumlara yansıyan olguların boşanmaya kadar gidenlerinin daha da düşük bir oranda olacağı açıktır. Bu açıdan bakıldığında, çalışmamızda son dört yıllık süreçte mahkemeye yansıyan ve şiddet olgusunun yer aldığı boşanma davalarının sayısının sadece 193 olması, genel olarak kadına yönelik şiddet olgusu açısından boşanmanın çok düşük oranda başvuru bir yol olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde şiddet unsuru olan olguların dava dosyasında tıbbi raporun bulunma oranının ortalama %19,2 düzeyinde olduğu dikkati çekmektedir. Burada kastedilen şiddet neredeyse tamamen fiziksel şiddettir. Ancak fiziksel şiddetin çoğu kez duygusal şiddetle birlikte gerçekleştiği ve hem fiziksel hem de ruhsal sağlık üzerinde etkileri olduğu ve bu etkilerin birçok olguda uzun süreli olduğu bilinmektedir (7,9,11). Bu durumda, şiddet unsurunun söz konusu olduğu bir olguda bu-

nun kısa ve uzun süreli etkilerinin araştırılması ve fiziksel ve duygusal zararı sorgulayan tıbbi ve adli raporun istenmesi gerektiği düşünülmelidir. Çeşitli boyutlarıyla şiddet olguları ile ilgili olarak hekimin adli rolünün son yıllarda giderek artmakta olduğu gözlenmektedir. Yetersiz de olsa olumlu bir gelişme olarak görülebilecek olan bu durum adli raporlamanın kalitesinin sorgulanmasını da beraberinde getirmektedir. Çalışmamızda incelediğimiz dava dosyalarındaki tıbbi raporların herhangi bir standart protokole bağlı olmaksızın hazırlandığı gözlenmiştir. Bu alanda veri kalitesinin önemli bir sorun olduğuna diğer araştırmacılar da işaret etmişlerdir (6,18). Tıpkı doğum ve ölüm olaylarındakine benzer biçimde, tüm boşanma davalarında, şiddet unsurunun yer aldığı ve koruma kararı isteminin yer aldığı aile mahkemesi davalarında kullanılmak üzere standart bilgi formlarının hazırlanarak ulusal düzeyde güvenilir verilerin toplanması bu alanda çok değerli bilgiler sağlayacağı gibi dava süreçlerine de olumlu katkı yapabilecektir.

Tablo 2’de gözlenebilecek diğer bir önemli durum da şiddet unsurunun yer aldığı boşanma davalarında mahkemenin koruma kararı alma oranının yıldan yıla artmış olmasıdır. Bu durum hem uygulamanın giderek yerleşiklik kazanması ile hem de 4320 sayılı yasa 2007’de yapılan değişikliklerle uygulama kapsamının genişletilmesi ve bazı mekanizmalara açıklık getirilmesi ile ilişkili olarak değerlendirilebilir. Her durumda zaman içinde yasanın uygulanmasının daha da yerleşiklik kazandığı görülmektedir. Koruma kararları çok çeşitli şekillerde alınabilmekle birlikte en sık rastlanan uygulama (bu konuda

maalesef sayısal bir veriye sahip değiliz) şiddet uygulayan eşin evden uzaklaştırılarak şiddet mağdurunun kendi evinde korunması şeklindedir. Mağdurun bir başka ortamda değil kendi evinde korunması ilkesi hem pratik uygulanabilirlik açısından hem de ilkesel açıdan çok önemlidir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde etkili müdahaleler arasında sağlık kuruluşlarının acil servislerinde sunulacak destekleyici hizmetler ve yönlendirmelerin yanında adli birimlerin yapacakları müdahaleler önemli bir yer tutmaktadır (13,19,20). Konuya adli yönden müdahalenin gereğince yapılması için 4320 sayılı yasanın sağladığı olanakların iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

Çalışmamızın sonuçları değerlendirilirken göz önünde bulundurulması gereken bir sınırlılığı verilerimizi toplamak için yararlandığımız dosyalarda standart bilgilerin bulunmayışı ve bu nedenle konuya ilişkin çok sayıda önemli değışkене ait standart ve analiz edilebilir verilere ulaşamayışımızdır. Bu sınırlılık boşanma davalarındaki şiddet unsuruna ilişkin daha ayrıntılı bir değerlendirmeyi olanaksız kılmaktadır. Çalışmamız kadına yönelik şiddet olgusunun öncelikli bir sorun olduğu Van ilinde yapıldığı için, sonuçlarımız bu yöreye ilişkin önemli bilgiler sağlamakla birlikte, diğer illerimiz açısından geçerliliği çok sınırlıdır. Bu durum, konuyla ilgili daha ayrıntılı ve farklı illerde yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Şiddetin salt aile içi ya da kültürel bir mesele olarak görülmesi yerine tolerans gösterilemeyecek bir suç olarak değerlendirilmesi ve buna müdahale etme üzere gerekli mekanizmaların çalıştırılması en temel ilke olmalıdır. Bu doğrultuda, sonuçlarımıza dayalı olarak başlıca önerimiz özetle şunlardır: Öncelikle, boşanma dava sürecinde ve her türlü aile içi şiddet olgusunda kullanılmak üzere standart bilgi formlarının hazırlanması ve ulusal ölçekte kullanıma sokulması gereklidir. İkinci olarak, aile içi şiddet olgularında adli tıp raporlama işlemlerinin protokollerinin tanımlanması gereklidir. Son olarak, 4320 sayılı yasanın en etkin biçimde kullanılması için hakim, savcı ve avukatların bu konuda bilgilendirilmelerine yönelik çalışmalar ve mahkemeler, sosyal hizmet örgütlenmesi, adli tıp birimleri, hastane acil birimleri vb arasında koordinasyonun (bilirkişilik, raporlama, sevk, bilgilendirme, yönlendirme) iyileştirilmesi yararlı olacaktır. Böylece sağlık sektörünün ve adli mekanizmaların daha etkili işbirliği ile kadına yönelik şiddetin

birincil ve ikincil düzeyde önlenmesi daha etkili bir biçimde yapılabilecektir.

Teşekkür: Van Aile Mahkemesi'nde yürütülen çalışmalar için, gerek izin, gerekse araştırma kolaylığı sağlayan Hakim Mehmet TUNÇ'a teşekkürlerimizi sunuyoruz.

KAYNAKLAR

1. Akın A. Kadının statüsü ve sağlığı ile ilgili gerçekler, Editör. T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Afşaroğlu Matbaası, Ankara 2008:5-50.
2. Polat O. Klinik Adli Tıp, Adli Tıp Uygulamaları, Editör. 3.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık A.Ş; 2006:177-192.
3. Violence Against Women. What WHO is doing. <http://www.who.int./gender/violence/en/v10.pdf> Erişim Tarihi: 21.04.2009
4. Chalk R, King P, eds. Violence in Families: Assessing Prevention and Treatment Programs. Washington, DC: National Academy Press; 1998.
5. Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması-özet rapor. T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009.
6. Karaduman F, Subaşı N. Buzdağının görünen kısmı: Adli kurumlara yansıyan eşlerearası şiddet vakaları. Uluslararası Katılımlı I. Ulusal Çevre Hekimliği Kongresi, Ankara, 8-12 Aralık 1997, Kongre Kitabı:150
7. Campbell J, Jones AS, Dieneman J, Kub J, Schollenberger J at all. Intimate partner violence and physical health consequences. Arch Intern Med. 2002;162:1157-63.
8. Coker AL, Smith PH, Bethea L, King MR, McKeown RE. Physical health consequences of physical and psychological intimate partner violence. Arch Fam Med 2000;9:451-7.
9. Perez IR, Castano JP. Intimate partner violence and mental health consequences in women attending family practice in Spain. Psychosomatic Medicine 2005;67:791-7.
10. Perez IR, Castano JP, Lozano MR. Physical health consequences of intimate partner violence in Spanish women. European Journal of Public Health 2007;17(5):437-43.
11. Lopez KC, Kruttschnitt C, Macmillan R. Patterns of intimate partner violence and their associations with physical health, psychological distress, and substance use. Public Health Reports 2006;121:382-92.
12. Stevenson TR, Goodall EA, Moore CBT. A retrospective audit of the extent and nature of domestic violence cases identified over a three year period in the two district command units of the police service of Northern Ireland. Journal of Forensic and Legal Medicine 2008;15:430-6.

13. Wathen CN, MacMillan HL. Interventions for violence against women. Scientific review. JAMA 2003;289(5): 589-600.
14. Adalet Bakanlığı Mevzuat. Ailenin Korunmasına Dair Kanun. <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/888.html> Erişim Tarihi: 11.05.2009
15. Walker R, Logan TK, Jordan CE, Campbel JC. An integrative review of separation in the context of victimization: consequences and implications for women. Trauma, Violence, & Abuse 2004;5 (2):143-93.
16. Logan TK, Walker R. Separation as a risk factor for victims of intimate partner violence: beyond lethality and injury: a response to Campbell. Journal of Interpersonal Violence 2004;19:1478-86
17. T.C Van Valiliği. Van ilinin şehir ve köylere göre 2008 nüfus dağılımı. <http://www.van.gov.tr/nufus/nufus.php> Erişim Tarihi: 17.05.2009
18. Celbiş O, Gökdoğan MR, Kaya M, Güneş G. Review of forensic assessments of female referrals to the branch of legal medicine, Malatya region, Turkey-1996-2000. Journal of Clinical Forensic Medicine 2006;13:21-5.
19. Kendall J, Pelucio MT, Casaletto J, Thompson KP, Barnes S at al. Impact of emergency department intimate partner violence intervention. Journal of Interpersonal Violence 2009;24(2):280-306.
20. Arslan M, Yarımoğlu B, Çekin N, Hilal A. Eş şiddeti öyküsüyle adli tıp kurumu Adana şube müdürlüğüne başvuran olguların incelenmesi. Türkiye Klinikleri J Foren Med 2005;2:39-43.

İletişim:

Yrd.Doç.Dr.Muhammet CAN
Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı, Balıkesir
Tel: 0530.6035397
E-posta: mcan.1010@gmail.com